

Ключові слова: конституційно-правовий інститут, Президент України, державна влада, система органів державної влади.

Ключевые слова: конституционно-правовой институт, Президент Украины, государственная власть, система органов государственной власти.

Key words: constitutional and legal institute, President of Ukraine, state power, system of state authorities.

ВОЛКОВА ДАРІЯ ЄВГЕНІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри конституційного права,
кандидат юридичних наук*

СВОБОДА РЕЛІГІЙНИХ АСОЦІАЦІЙ В УКРАЇНІ

Пандемія COVID-19 привернула увагу до проблем реалізації низки конституційних прав людини і громадянина в усіх країнах світу, і Україна не є виключенням. У яких випадках можна обмежувати права? Чи усі права слід обмежувати? Які права обмежувати не можна? Якщо право можна обмежувати у цілому, чи є такі аспекти цього права, які варто все ж залишати незмінними (тобто, без обмежень), навіть на період карантину? Ці та інші питання гостро постають перед юридичною наукою та практикою. Стосуються вони і свободи совісті та свободи асоціацій у сукупності, – тобто, створення та функціонування релігійних організацій.

Стаття 36 Конституції України закріплює свободу асоціацій, а стаття 35 передбачає, що кожна людина та громадянин має право на свободу світогляду і віросповідання. Безпосередньо релігійним організаціям в Основному Законі 1996 року присвячена частина третьої статті 35, відповідно до якої «церква і релігійні організації в Україні відокремлені від держави, а школа – від церкви. Жодна релігія не може бути визнана державою як обов'язкова» [1].

Досліджуючи конституційне підґрунтя створення та функціонування релігійних організацій варто також вказати і на положення статті 11, згідно з якими «Держава сприяє консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України» [1]. Слід зауважити, що системне тлумачення вищезазначених положень Конституції України 1996 року (тобто, частини першої статті 36, частини третьої статті 35 та статті 11) свідчить про те, що:

- по-перше, в Україні можуть створюватись та функціонувати релігійні організації, адже це прямо передбачено Основним Законом;
- по-друге, Українська держава сприяє розвитку мережі релігійних організацій у контексті релігій, не заборонених в країні, застосовуючи

принцип рівності – адже жодна з релігій не може бути проголошена державною релігією.

Положення Конституції України 1996 року про створення та функціонування релігійних організацій на законодавчому рівні знаходять свій розвиток у Законі «Про свободу совісті та релігійні організації» від 23 квітня 1991 року.

Цікаво, що у цьому Законі не надається визначення поняття «релігійна організація» з застосуванням традиційного для чинного законодавства України підходу – «дефініція через ознаки». Найбільш близькі до визначення положення наступні:

- «релігійні організації в Україні утворюються з метою задоволення релігійних потреб громадян сповідувати і поширювати віру і діють відповідно до своєї ієрархічної та інституційної структури, обирають, призначають і замінюють персонал згідно із своїми статутами (положеннями)» (з певними обмеженнями можна uważати це визначенням через мету функціонування);

- «релігійними організаціями в Україні є релігійні громади, управління і центри, монастирі, релігійні братства, місіонерські товариства (місії), духовні навчальні заклади, а також об'єднання, що складаються з вищезазначених релігійних організацій. Релігійні об'єднання представляються своїми центрами (управліннями)» [2] (з певними обмеженнями можна визнати це визначенням через перерахування видів цих організацій).

Таким чином, законодавець окреслює перелік релігійних організацій, на які розповсюджується дія положень аналізованого Закону, та встановлює мету їхньої діяльності. Очевидно, що цих положень навряд чи достатньо для забезпечення створення та функціонування релігійної організації, тому вони додатково конкретизуються у підзаконних актах.

Список використаної літератури:

1. Конституція України 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23 квітня 1991 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12>

Ключові слова: релігійні організації, громадянське суспільство, право на об'єднання у релігійні організації, свобода асоціацій, права людини.

Ключевые слова: религиозные организации, гражданское общество, право на объединение в религиозные организации, свобода ассоциаций, права человека.

Key words: religious organizations, civil society, the right to associate in religious organizations, freedom of association, human rights.